

Kievitseierenrapen, een achterhaalde traditie

Willem Bil & Jack Schuurs

Na vier jaar van intensief onderzoek, onder meer in een weidevogelreservaat van tachtig hectare, is voor ons komen vast te staan dat het eierrapen in Friesland de laatste jaren schade heeft toegebracht aan het weidevogelbestand.

Dank zij nauwe samenwerking met de desbetreffende boeren bleven ook dit jaar in het broedreservaat ten noorden van Roodkerk onder meer de eerste legsels van Kievit en Grutto gespaard. Bij het rollen, slepen en mesten werden de eerste legsels in maart/april gemerkt, in plaats van geraapt. Onze bedoeling was om net als de voorgaande drie jaar het broedresultaat te onderzoeken van eerste legsels van de Kievit en Grutto. Deze legsels worden in onze provincie geraapt tot en met 12 april door de zogenaamde 'Bitûfte Aaisyker'. Uit de resultaten van ons onderzoek kan evenwel worden afgeleid dat eerste legsels een beduidend grotere kans van slagen maken dan die van die weidevogels welke na 12 april nog op gang moeten komen.

Een uitkomst dus, welke lijnrecht tegenover de visie van de BFWV (Bond van Friese Vogelwachten) staat, doch steelt op keiharde feiten.

Eierenrapen bij de wet?

In het licht van de komende wijziging van de Vogelwet 1936 is er in Friesland een discussie gaande over het mogelijk handhaven van het kievitseieren zoeken en rapen. Aangezien het ontwerp vrij ingrijpende wijzigingen hiervoor aankondigt, wordt door de BFWV fel gepleit voor het wettelijk behoud van de raapsport. Als zwaarstwegend motief wordt aangevoerd dat het eieren zoeken in combinatie met het rapen onontbeerlijk is voor de nazorg. Nazorg is het beschermen van weidevogellegsels tegen agrarische invloeden door middel van het merken

van nesten bij landbewerkingen (bijvoorbeeld mesten of maaien) en het plaatsen van nestbeschermers bij weidend vee. Nazorg geschiedt, zoals de naamgeving al doet vermoeden, nadat men tot en met 12 april volop in de gelegenheid is geweest om eieren van de Kievit uit de nesten te rapen en deze eieren voor eigen (consumptief?) gebruik te behouden! Men acht deze raaptraditie nog steeds nodig voor de toepassing van de praktische nazorg en pleit nota bene voor een wettelijke basis! Met andere woorden: eerst oogsten, alvorens de natuur een handje geholpen kan worden.

Boeren en vogelwachten optimistisch over de grote aantallen weidevogelnesten en over de kans dat de jongen groot worden. Van links naar rechts: Theo Schuurs (vogelbeschermers), Willem Bil (vogelbeschermers), Tjeerd van der Kooij (veehouder/vogelbeschermers), Jack Schuurs (vogelbeschermers), Teunis Elzinga (veehouder) en Kor de Boer (veehouder/vogelbeschermers).

Foto: Jan de Vries, Gorredijk. Copyright: Leeuwarder Courant.

De conditie van de Kievit blijft beter indien ze niet drie of vier maal per jaar een legsel moeten produceren.

Copyright: Leeuwarder Courant.

Foto: Jan de Vries, Gorredijk.

Verlaten broedselzoen

De landbouwkundige ontwikkelingen zijn de laatste decennia enorm geweest. Vooral de maaidatum werd weken vervroegd. In eerste aanleg hebben veel weidevogels weliswaar geprofiteerd van het betere graslandgebruik door een toename van het bodemleven en daarmee het voedselaanbod.

Maar de keerzijde van de medaille is niet alleen dat de maaidatum naar voren is geschoven maar ook het gegeven dat landbewerkingen worden verricht door middel van grotere en snellere landbouwwerktuigen.

Zonder toepassing van de nazorg is het voor de weidevogels in onze tijd nagenoeg onmogelijk om nog succesvol tot broeden te komen.

Is het toepassen van nazorg ook nog voldoende effectief anno 1988?

Voorzorg in plaats van nazorg

De Kievit broedt zoals bekend circa 28 dagen. Wanneer nu na 12 april (de laatste eieraadpadag in Friesland) de Kievit met zijn (derde) vervolglegsel begint, zal zo omstreeks 22 april de gehele populatie kunnen broeden. De eieren komen dus omstreeks de 20ste mei uit. Het gevolg is dat deze geboortegolf veroorzaakt door het eierappen, vlak voor of midden in de kuilvoederwinning valt. En juist dan biedt ook het toepassen van nazorg weinig soelaas! De zwaar bebroede eieren vallen gemakkelijk ten prooi aan predatoren wanneer deze met een pol gras zijn gespaard gebleven of ingeval de eieren pas zijn uitgekomen zullen de nestvlidertjes meteen ten

prooi vallen aan de cyclomaaier.. Mocht er evenwel nog kroost hiervoor behoeft blijven dan zullen deze voor een groot deel nog ten onder gaan in de schud/wiersmachine of opraapwagen wanneer ze 'dekking' zoeken in het gemaaid gras. Volgens onze schatting komen in Friesland op deze wijze jaarlijks duizenden pulli's om het leven. Veel boeren bevestigen deze slachting onder de weidevogels tijdens het maaiseizoen. Met name dit jaar (1988) is een desastreus jaar geworden voor de Kievit en veel Grutto's in Friesland, vanwege het vroege voorjaar. Het eerste kievitsei werd al geraapt op 16 maart, terwijl door het wisselvallige aprilweer een deel van de gruttopopulatie vroeg met de eileg startte. Doordat elk 'bont' ei uit de Friese weilanden wordt geraapt tot en met twaalf april kwamen Grutto's, mede door het koude droge weer in de daaropvolgende periode, erg laat en weinig succesvol tot broeden. In de week van 9 - 14 mei werd al volop gemaaid!

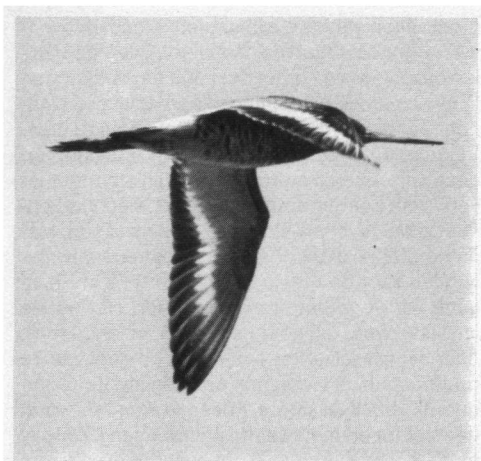
Broedreservaat voor Kievit

Enkele jaren geleden is het ons gelukt om (midden in Friesland!) een weidevogelreservaat (gebied waar geen eieren geraapt mogen worden) te stichten. Intensieve samenwerking met de veehouders zorgt ervoor dat eerste legfels gespaard kunnen blijven bij landbewerkingen als mesten, rollen, slepen en dergelijke. Een stokje bij de legfels biedt bij deze werkzaamheden voldoende waarborg voor behoud. Wel is het zaak de merkstokken tijdig te verwijderen in verband met hoge predatie, met name door meeuwen en dan vooral - zoals bleek - tweedajaars Stormmeeuwen. Deze over het algemeen volledige legfels (vier eieren per nest) komen circa twee à drie weken voor de eerste maaidatum uit, met als gewenst resultaat dat de jonge vogels tegen de tijd van de cyclomaaier zichzelf kunnen redden. Naast het kunnen sparen van de jonge vogels kunnen tal van andere positieve effecten van voorzorg worden opgesomd.

Wij noemen de volgende:

- geen verstoring vindt er plaats door horden recreatieve eierappers, waardoor kritische weidevogels zich sneller vestigen en Kieviten de eieren kwijtkunnen op geschikte broedplaatsen.
- voorkomen wordt dat er op onnatuurlijke wijze veel onvolledige legfels ontstaan (minder dan vier per nest) bijvoorbeeld wanneer de Kie-

jaar:	nesten				broedparen			
	1985	1986	1987	1988	1985	1986	1987	1988
Kievit	30	31	51	67	30	31	51	67
Grutto	12	17	26	23	15	20	26	23
Scholekster	6	6	10	12	6	10	10	15
Tureluur	7	9	9	11	9	11	10	14
Watersnip	—	1	2	1	1	1	3	2
Slobeend	2	2	1	1	2	2	2	2
Zomertaling	—	1	1	—	—	1	1	1

Grutto in de vlucht. Broedreservaat Roodkerk.
Copyright: Leeuwarder Courant.
Foto: Jan de Vries, Gorredijk.

vit net voor 12 april aan zijn (zoveelste) vervollegselsel is begonnen.

— de Kievit behoeft niet drie of vier maal een legsel te produceren zodat een betere conditie blijft behouden.

Bovendien maken wij ons sterk dat vroeggebo-
ren Kieviten het jaar daarop tot broeden komen
in tegenstelling tot kuikens welke na midden mei
worden geboren, die pas in het derde levensjaar
een legsel zullen produceren (een verklaring
voor de vele groepen niet-geslachtsrijpe Kievi-
ten in het broedseizoen?).

— natuurlijke predatie eist minder tol, doordat
de Kievit zijn eierproductie niet deels aan men-
sen heeft opgeofferd.

— controle op de naleving van de Vogelwet (ra-
pen van andere bonte eieren) wordt vergemak-
kelijkt. De praktijk heeft uitgewezen dat tot en
met 12 april ook de eieren van de Grutto en Tu-
reluur worden meegenomen.

— last but not least: boeren verlenen veel vlotter
medewerking aan de praktische weidevogelbe-
scherming wanneer vogelbeschermers niet door
lang gras behoeven te lopen, moeizaam op zoek
naar eieren. Overigens geldt ook hier dat de
veehouder bij de vroege werkzaamheden (mesten,
slepen en dergelijke) gemakkelijker re-
kening kan en wil houden met merktekens bij
nesten.

Dat vier jaar voorzorg zelfs in een relatief klein
gebied van tachtig hectare zijn vruchten heeft
afgeworpen, kan alleen al worden afgeleid uit de
navolgende opsomming van het verloop van het
aantal broedparen in dit gebied.

Toekomst

Wanneer opnieuw het belang voor de mens zal
blijven prevaleren boven het belang van de na-

tuur en eieren van vogels blijvend mogen wor-
den geraapt, ziet het er door het cumulatieve ef-
fect van schieten en illegaal vangen van vogels
in Europa erg slecht uit voor de (weide)vo-
gelstand. Het naleven van de EG-Vogelrichtlijn
die al zo'n geringe waarborg voor weidevogelbe-
scherming biedt, zal op z'n minst moeten wor-
den gerealiseerd, waarbij het belang van het la-
ten liggen van (kievits)eieren hierbij nogmaals is
onderstreept.

Voor de echte natuurliefhebber en kievitseieren-
zoeker is het naleven van de richtlijnen van
enorme waarde, want hij of zij kan de vogels
door middel van het toepassen van praktische
voorzorg effectief beschermen, onder het prach-
tige geluid van de klapperende wieken van de
Kievit en de imponerende roep van de Grutto.
Bovendien zijn de eieren vroeg in het voorjaar
niet moeilijk te vinden, want de Kievit is in korter
gras goed waarneembaar. Gelukkig komt de
predator (Zwarte Kraai en dergelijke) juist tot
een tegenovergestelde conclusie! In langer gras
zijn de eieren van de Kievit vanuit de lucht veel
beter waarneembaar dan op de kalere weilan-
den! De bij naderend gevaar bijna altijd van het
nest vliegende Kievit vertrouwt (vroeg in het
voorjaar) dus terecht op de camouflage van zijn
eieren!

Maar wat kan de Kievit tegen een 'bitûft' eierra-
per ondernemen?

'Dode lente'

Wanneer er in onze provincie niet binnen afzien-
bare tijd ruimte wordt gecreëerd voor weidevo-

Drie uitlopende jonge Grutto's onder een nestbeschermer.
Roodkerk-reservaat.
Copyright: Leeuwarder Courant.
Foto: Jan de Vries, Gorredijk.

Er zijn ook wel Kievitskuikens omgekomen. Deze jongen zijn circa tien dagen oud in het broedreservaat Roodkerk.

Foto: Jan de Vries, Gorredijk. Copyright: Leeuwarder Courant.

gelbescherming, zal de 'dode lente' ook haar intrede doen op onze landerijen. Wellicht dat de bekende relatiemogelijkheden nog geruime tijd enige compensatie verlenen, maar deze zal structureel te gering zijn ten aanzien van al die

terreinen waar tot voor enkele jaren nog weidevogels hebben gebroed.

De cijfers die de Bond van Friese Vogelwachten (BFVW) produceert deugen niet. Door demagogische voorstelling van zaken weet men de cijfers telkenjare in eigen voordeel te vertalen en de ware vogelbescherming het gras voor de voeten weg te maaien. In dit artikel voert het te ver om hier in detail op in te gaan maar voormelde opmerking kan wellicht bijdragen tot een discussie hierover. Een voorbeeld ter illustratie willen wij u ten slotte niet onthouden. In het Friesch Dagblad van zaterdag 2 juli jongstleden reageerde een woordvoerder van de BFVW onder meer als volgt op de (terechtel) noodsignalen van de Nederlandse Vogelbescherming:

'Vogelbescherming heeft gedeeltelijk gelijk, wanneer zij zegt dat het afgelopen zachte voorjaar is uitgedraaid op een 'ramp' voor onze weidevogels. Er is wel een groot percentage van de jonge Grutto's in de kuilbelt of in de circelmaaier beland, maar ik zou hier nog niet van een ramp willen spreken. Er zijn ook wel Kievitskuikens omgekomen, maar die hebben wel weer een vervolglegsel (!). Dat hebben de Grutto's niet...'. Wanneer u dit citaat nogmaals aandachtig doorleest moge het duidelijk zijn dat overleg met de BFVW een heilloze weg is gebleken. Onze oproep aan de vogelbescherming luidt dan ook als volgt: 'proletariërs verenigt u...'

Willem Bil controleert een broedsel van een Kievit onder een nestbescherming in het Roodkerk-broedreservaat. Copyright: Leeuwarder Courant. Foto: Jan de Vries, Gorredijk.

■ Willem Bil, Dr. Kijlstraweg 20, 9063 JB Molenend & Jack Schuurs, J. Douwesweg 33, 9104 JA Damwoude.